

4. Миронова С. П. Засоби корекційної роботи у навчально-виховному процесі спеціальних та інклюзивних закладів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. Вип. 26. С. 149–152.

5. Ульянова Т. К. Методика викладання граматики і розвитку мовлення учнів допоміжної школи : навч. пос. К. : КДПІ ім. О. М. Горького, 1990. 96 с.

Кузнецова Оксана Олександрівна

магістрантка спеціальності 016 Спеціальна освіта

(Олігофренопедагогіка. Логопедія)

Сумського державного педагогічного

університету імені А. С. Макаренка

Науковий керівник – канд. пед. наук,

ст. викладач **О. М. Король**

СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СПЕЦІАЛЬНІЙ ОСВІТІ

У статті окреслено теоретичні засади застосування інноваційних технологій у спеціальній освіті. Описано специфіку організації корекційно-виховного процесу із застосуванням інноваційних технологій. Відмічено переваги застосування інноваційних технологій у роботі з учнями з особливими освітніми потребами. Акцентовано увагу на труднощах та специфіці впливу інноваційних технологій на розвиток учня з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: застосування, інноваційний, технологія, учні з особливими освітніми потребами, розвиток, спеціальна освіта.

Kuznetsova Oksana Oleksandrivna

Master's student majoring in 016 Special Education

(Oligophrenopedagogy. Speech Therapy)

Sumy State Pedagogical University

A.S. Makarenko University

Supervisor - **Korol O. M.**, Ph.D. ped. science

THE SPECIFICS OF THE APPLICATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN SPECIAL EDUCATION

The article outlines the theoretical foundations of the application of innovative technologies in special education. The specifics of the organization of correctional and educational process with the use of innovative technologies are described. The advantages of using innovative technologies in working with students with special educational needs are noted. Emphasis is placed on the difficulties and specifics of the impact of innovative technologies on the development of students with special educational needs.

Keywords: application, innovative, technology, students with special educational needs, development, special education.

Постановка проблеми: Сучасний рівень розвитку інноваційних технологій значно розширює можливості учасників освітнього процесу, спрощуючи доступ до навчальної інформації; покращує функціональні можливості та ефективність управління засобами навчання; сприяє інтеграції національних інформаційних освітніх систем у світову мережу; сприяє доступу до міжнародних інформаційних ресурсів в галузі освіти, науки і культури.

Компенсаторна властивість інноваційних технологій дозволяє дітям з особливими освітніми потребами брати активну участь у навчальному процесі попри порушення різної етіології. Завдяки використанню інноваційних технологій, діти з особливими освітніми потребами здатні подолати бар'єри на шляху до навчання, оскільки отримують доступ до різноманітних дидактичних матеріалів у доступному прийнятному форматі, а також демонструвати свої навчальні досягнення. Цінним є те, що завдяки застосуванню інноваційних технологій створюються сприятливі умови для залучення учнів з особливими освітніми потребами до вирішення проблемних навчальних ситуацій, а не подання знань у готовому вигляді. Це спонукає до аналізу запропонованих ситуацій, засвоєння конкретних способів їх використання, що сприяє розвитку найважливіших операцій мислення.

Актуальність: Різні аспекти науково-педагогічної проблеми застосування інноваційних технологій у навчальному процесі спеціальних закладів загальної середньої освіти висвітлено у працях Н. Глазкової, О. Кутепової, О. Легкого, С. Миронової, Ю. Сакуліної та ін. При цьому науковці виділяють два напрями: 1) можливості використання інноваційних технологій як засобу навчання; 2) доцільність і можливість навчання дітей з особливими освітніми потребами основ інноваційних технологій [6].

Результати проведених досліджень засвідчують, що інноваційні технології розширюють корекційно-педагогічні можливості навчального закладу для дітей з особливими освітніми потребами, оскільки стимулюють пізнавальну активність учнів, посилюють їхню мотивацію до навчання, сприяють максимальній індивідуалізації навчального процесу, оптимізують управління навчальною діяльністю. Таким чином, можна стверджувати, що інноваційні технології несуть у собі потужний корекційний потенціал, вміле використання якого в процесі корекційно-розвиткового навчання сприятиме більш успішній соціалізації та інтеграції дітей з особливими освітніми потребами.

Мета статті – проаналізувати особливості застосування інноваційних технологій у спеціальній освіті.

Виклад основного матеріалу. Включення інноваційних технологій фахівцями в різні змістовні сфери спеціальної освіти, дозволяє використовувати їх в якості інструменту навчальної діяльності, яка відповідає віку, рівню розвитку, а також поетапним завданням корекційного навчання кожної дитини. Інноваційні технології, порівняно з іншими засобами, створюють реальну можливість індивідуалізації корекційного навчання в умовах класу, забезпечення кожній дитині адекватних, особисто для нього, темпу і способу засвоєння знань, надання можливості самостійної продуктивної діяльності, забезпечення градуйованої системи допомоги.

Пріоритетними завданнями щодо застосування інноваційних технологій у спеціальній освіті є не лише навчання дітей адаптованим основам інформатики, а створення нових науково обґрунтованих засобів розвитку активної творчої діяльності дітей з особливими освітніми потребами.

Вивчення спеціальної літератури засвідчує, що більшість наявних розробок з означеної проблеми розкривають лише деякі аспекти впровадження інноваційних технологій у корекційний процес, зокрема, недостатньо вивченими на сьогодні залишаються психолого-педагогічні умови впровадження інноваційних технологій та методична система розвитку навчальної діяльності засобами комп'ютерних технологій. Оптимальне поєднання використання інноваційних методів з традиційними визначають ефективність використання інформаційних технологій у корекційній роботі.

Корекційно-виховна робота з учнями з особливими освітніми потребами, передбачає використання спеціалізованих або адаптованих комп'ютерних програм (головним чином, навчальних, діагностичних і розвиваючих). Ефективність їх використання залежить від професійної компетенції педагога, вміння впроваджувати інноваційні технології в систему навчання кожної дитини створюючи мотивацію, а також надаючи свободу вибору форм і засобів діяльності. Педагогічне програмне забезпечення, зокрема, комп'ютерна гра, розглядається як окрема форма діяльності, що має власну специфіку, порівняно з традиційними формами гри [4, с. 20]. Це обумовлено, в першу чергу, віртуальністю символів та образів, з якими співпрацює дитина: зовнішні дії обмежуються маніпулюванням комп'ютерною мишею та клавіатурою, основна ж активність відбувається у мисленнєвій діяльності. Проте, яким би високим не

був рівень активності дитини у такій грі, вона завжди підпорядкована чітким рамкам написаної програми [4, с. 21]. Зазначене зумовлює розгляд комп'ютерної навчальної гри як специфічного способу діяльності, який характеризується наявністю подвійної мети: ігрової та навчальної [5, с. 48].

Аналіз досліджень свідчить, що комп'ютерні засоби найдоцільніше використовувати у навчально-корекційній роботі з дітьми, які досягли п'ятирічного віку, оскільки обмеження зумовлене розвитком опосередкованої діяльності (дитина використовує клавіатуру комп'ютера, одночасно спостерігаючи за змінами зображення на екрані), а також достатнім рівнем розвитку психічних процесів та вольової саморегуляції. Крім того, існує думка, що сформованість різних видів ігрової діяльності є необхідною передумовою для подальшого опанування дитиною комп'ютерної гри. Занадто раннє використання комп'ютерних ігор може загальмувати розвиток традиційних форм гри, які забезпечують повноцінний особистісний та психічний розвиток дошкільника [4, с. 22]. Це є особливо актуальним у корекційно-виховній роботі з дітьми, які мають порушення розвитку, адже ігрова діяльність їх часто відрізняється від нормо типового розвитку.

Вплив інноваційних технологій на розвиток дитини визначається змістом конкретної комп'ютерної програми, проте можна виділити деякі загальні риси, а саме: підвищення мотивації; швидке встановлення емоційного контакту з дитиною; ефективне інтерактивне спілкування; залучення емоційної сфери; активізація пізнавальної діяльності; підвищення працездатності дитини; створення сприятливого психологічного клімату [3, с. 14].

Окрім зазначеного вище, комп'ютерні корекційно-розвивальні програми для дітей з особливими освітніми потребами здатні забезпечити такі переваги: варіативність; моделювання складних об'єктів пізнання; побудова віртуального корекційно-розвивального простору; можливість експериментування над просторовими та часовими характеристиками об'єктів навколишнього світу (зміна природних та погодних умов тощо); моделювання продуктивних видів діяльності дітей (класифікація, конструювання, прогнозування та інше); розвиток логічного мислення, розуміння причинно-наслідкових зв'язків між предметами, явищами, діями та наслідками дій дитини (або головного героя гри); розвиток і корекція порушень пізнавальних процесів та мовленнєвої діяльності дітей; створення додаткових візуальних

динамічних опор для аналізу дитиною власної діяльності; розвиток саморегуляції діяльності та поведінки [1, с. 38].

Важливою перевагою комп'ютерної гри є, безперечно, підвищення мотивації дітей та стимулювання інтересу до вирішення поставленого завдання, що сприяє досягненню не лише ігрової мети, а й навчальної, корекційної та розвивальної. Проте, на думку деяких дослідників, у комп'ютерній грі може відбуватися заміна пізнавальної мотивації на мотивацію до змагання. Для дітей дошкільного віку ігрова мотивація є нормою, однак важливою передумовою ефективності навчальної та корекційно-розвивальної гри є поступовий перехід від непрямих продуктів діяльності дитини до прямих, усвідомлюваних нею в якості мети своєї діяльності [5, с. 50].

До безумовних переваг інноваційних технологій, зокрема застосування комп'ютерних програм, відносять варіативність завдань, які обираються відповідно до рівня розвитку психічних процесів, знань та можливостей кожної дитини. Особливе значення приділяється наявності передбачуваних різнорівневих підказок, які допомагають дитині зорієнтуватись і знайти допустимий спосіб розв'язання поставленого завдання.

Комп'ютер дозволяє змодельовувати віртуальний корекційно-розвивальний простір, який неможливо створити в умовах традиційного навчання, а саме «занурити» дитину у відповідне ігрове середовище яке мотивує до подолання порушення. Інноваційні технології дозволяють створити умови для експериментування з об'єктами віртуального середовища і спостереження за наслідками дій – дитина спостерігає цілісно всю ситуацію завдяки звуженому до меж екрану простору та «стиснутому» часу, що допомагає зрозуміти сутність просторових і часових відношень шляхом їх унаочнення та практичних дій, проаналізувати складні причинно-наслідкові зв'язки.

Інноваційні технології підтримують, в основному, опосередковане і вербальне сприйняття, а також взаємодію користувача з електронним робочим середовищем. Сучасні підходи в реалізації інноваційних технологій передбачають розробку і використання технологій віртуального простору, що базуються на глибокому зануренні людини в певне середовище для взаємодії з об'єктами і персонажами цього середовища з урахуванням його різних характеристик – фізичних, психофізіологічних, особистісних та інше.

Сучасний рівень розвитку інноваційних технологій дозволяє створити такі пристрої та комп'ютерні програми, які зможуть компенсувати практично будь-

яке обмеження щодо взаємодії дітей з особливими освітніми потребами з комп'ютерною системою, за винятком, деяких порушень розвитку. Допоміжні комп'ютерні пристрої і програмне забезпечення є технічним засобом реабілітації, яке забезпечує дітям з особливими освітніми потребами доступність середовища та інформації.

Незважаючи на стрімко зростаючий інтерес до «комп'ютерного навчання», тривають дискусії щодо впливу інноваційних технологій на розвиток пізнавальних процесів дитини та на її особистість в цілому. Дослідники розглядаючи питання впровадження інноваційних технологій у навчальний процес дітей з особливими освітніми потребами називають не лише позитивні аспекти їх використання (сприяння розвитку психічних процесів, закріплення і систематизація набутих знань, формування умінь та навичок, корекція мовлення та інше), але й вказують на деякі негативні чинники, а саме: небезпеку зниження міжособистісного спілкування; зниження соціалізації дитини; обмеження самостійності та творчості у прийнятті рішень; небезпеку виникнення комп'ютерної залежності [2].

Висновки. Таким чином, одним із напрямків підвищення ефективності корекційно-розвивального процесу в спеціальному закладі загальної середньої освіти є впровадження інноваційних технологій в навчальний процес, зокрема, комп'ютеризація та навчально-методичне забезпечення використання корекційних і розвиваючих комп'ютерних програм з метою активізації навчальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами.

Використання у навчально-виховному процесі дітей з особливими освітніми потребами інноваційних технологій сприяє активізації всіх психічних процесів, особливо операційних компонентів мислення, переходу від наочно-образного рівня мислення до абстрактного, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, розвитку комунікативних умінь і навичок, формуванню практичних умінь, забезпеченню використання у практичній діяльності теоретичних знань. Поява засобу інноваційних технологій в процесі навчання учнів з особливими освітніми потребами розкриває широкі можливості в моделюванні різноманітних середовищ навчання.

Перспектива дослідження. У розробці діагностичних методик для дослідження особливостей застосування інноваційних технологій у роботі з дітьми із затримкою психічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айзенберг Б. И., Юдилевич А. Я., Белоножко О. П. Диагностические и коррекционные аспекты использования компьютеров в работе с детьми, имеющими нарушения познавательной деятельности. *Дефектология*. 1991. № 6. С. 37–40.
2. Качуровська О. Б. Психолого-педагогічний аспект використання інформаційно-комунікаційних технологій в корекційному навчанні. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2013. Вип. 24. С. 121–125.
3. Коджаспирова Г. М., Петров К. В. Технические средства обучения и методика их использования: Учеб. пос. для студ. высш. пед. учеб. зав. М. : Издательский центр «Академия», 2001. 256 с.
4. Коркина А. Ю. Критерии психологической оценки компьютерных игр и развивающих компьютерных программ. *Психологическая наука и образование*. 2008. № 3. С. 20–28.
5. Маргулис Е. Д. Психологические особенности учебной игры с использованием компьютера. *Вопросы психологии*. 1988. № 2. С. 45–51.
6. Савінова Н. В. Інформаційно-комунікаційні технологій у корекційній освіті. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2015. Вип. 30. С. 156–164.

Лоза Вікторія Вікторівна

магістрантка спеціальності 016 Спеціальна освіта
(Олігофренопедагогіка. Логопедія)
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
Боряк О.В. – доктор педагогічних наук, доцент

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ

У статті розглядаються ключові аспекти реалізації комплексного підходу у процесі психолого-педагогічного супроводу школярів із особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання. Проаналізовано нормативно-законодавчу базу, яка регламентує цей процес в закладах освіти сьогодні. Визначено та схарактеризовано сильні і слабкі сторони супроводу школярів із затримкою психічного розвитку в інклюзивному класі.

Ключові слова: психолого-педагогічний супровід, заклади загальної середньої освіти, інклюзивна форма навчання, особливі освітні потреби, школярі із затримкою психічного розвитку.

Loza Viktoriya Viktorivna

Master's student majoring in 016 Special Education
(Oligophrenopedagogy. Speech Therapy)
Sumy State Pedagogical AS Makarenko University
Boriak O. V. – Doctor of Pedagogical sciences, Associate
Professor